

Klima- og miljødepartementet
Kongens gate 20

0153 Oslo

postmottak@kld.dep.no

Deres referanse: 25/1428

Fra

Kvensk Fremtid – Yleiskielen Tulevaisuus
v/leder Rune Bjerkli

info@kvenskfremtid.no

Storslett 20. august 2025

HØRINGSINNSPILL – NOU 2025:3 – Ny kulturmiljølov

Viser til ønsket om høringsinnspill til forslaget til ny kulturmiljølov. Vi er litt på overtid. Vi anmoder departementet i henhold til offentlighetsloven å inkludere innspillet i arbeidet videre.

Del 1. Underholdende ny kulturmiljølov

Klima- og miljødepartementet har lagt frem forslag på ny kulturminnelov, kulturmiljølov. Det er interessant å observere hvor underholdende en viktig offentlig utredning kan være. Her burde man korrekturlest et par ganger ekstra både historie og den sprikende argumentasjon bak forslag til paragraf om automatisk fredning.

11.2 Kulturhistoriske hovudtrekk til taterane/romanifolket, skogfinnane, samane, kvenane/norskfinnane, romane og jødane

Den historiske bakgrunnen i delkapitlene om **Samane** og **Kvenane/Norskfinnane** er mer politisk ønsketenking enn vitenskapelig historie.

I *Samane* hevdes det som et faktum at samene alltid har vært i Norge, selv om dette er vanskelig å bevise. Teksten setter også opp et skarpt skille mellom «samisk» og «germansk» allerede før år 0, noe vi ikke kan vite. I *Kvenane/Norskfinnane* tones eldre kilder om Kvenland og den lange bruken av ordet «kven» ned, mens fokuset nesten utelukkende legges på innvandring på 1700- og 1800-tallet.

Arkeologien viser et annet bilde. Asbestkeramikken som er funnet fra Karelen gjennom Finland og inn i Finnmark er mye eldre enn samisk identitet og peker mot finsk/kvensk tilstedeværelse før samene. Selv Skandfer innrømmer i fotnoten til NOU 2025:3 Ny kulturmiljølov at Finnmark før år 0 var et multikulturelt samfunn, ikke territoriet til én enkelt gruppe med «kontaktnettverk».

En vitenskapelig basert historisk fortelling kan derfor plassere den finske/kvenske kulturhistorien foran den samiske og presentere ulike muligheter side om side.

I disse valgtider er det slik at en same som har vært svensk statsborger i alle år kan flytte til Norge i 2025 og stemme ved årets Sametingsvalg. En kven/finn som flytter fra Sverige/Finland til Norge må ha gjort dette før 1950 for å bli lovlig etnisk kven/finn (norskfinne, skogfinne, og sjøfinne) i Norge.

Det meste av lover og forskrifter som skal «beskytte» kvener/finner blir i praksis det motsatte.

17.11 Særleg om automatisk freding av dei jordfaste kulturmiljøa til taterane/romanifolket, skogfinnane, kvenane/norskfinnane, romane og jødane

I dag blir samisk kulturarv automatisk vernet dersom den er fra 1917 eller tidligere, mens kvensk/finsk kulturarv rykker opp fra år 1537 til 1650. Verken det skogfinske eller annet finsk har noe mer beskyttelse enn norske kulturminner. Resultatet er at kulturminner som kan være kvenske/finske i stedet kan klassifiseres som samiske, uten rom for vern av kvensk kulturarv eller «tvil om opprinnelse» Det er langt verre enn de «konfliktene» komiteen hevder å frykte.

Dette skriver de på side 230:

Fleirtalet meiner ei automatisk fredingsgrense ved 1850 (eller 1917) for dei jordfaste kulturminna til dei nasjonale minoritetane kan skape for mykje tvil om opphavet, og at det difor kan vere eit opphav til konfliktar og meiradministrasjon. Vidare er det først og fremst skogfinnane og kvenane/ norskfinnane som til ein viss grad vil nyte godt av ei automatisk fredingsgrensene. For dei andre minoritetane vil ei automatisk fredingsgrense spele mindre rolle. Ei grense i 1850 eller 1917 kan føre til at kulturmiljøstyresmakta bli meir oppteken av å finne ut av kva år eit jordfast kulturminne er frå, og om det har skogfinsk eller kvensk/ norskfinsk opphav, enn å ha meir målretta strategiar for å skaffe kunnskap om og frede dei jordfaste kulturminna med høg kulturhistorisk verdi for alle nasjonale minoritetar. Slik kan ein risikere at ei automatisk særskild fredingsgrense som i praksis berre gjeld for skogfinske eller kvenske/ norskfinske kulturminne, fortrengjer merksemda om kulturminna til andre nasjonale minoritetar.

Komiteens flertallsvedtak er halvferdig av minst fem grunner:

1. Tvil om opprinnelse

- De mener at en automatisk vernedato kan skape «tvil om opprinnelse», men overser at denne tvilen allerede eksisterer og at «tvil» er et gode i slike sammenhenger.

2. Dobbelstandard om konflikter

- De peker på mulige konflikter mellom skogfinner og kvener/finner, mens konflikter mellom samer og andre minoriteter ikke eksisterer.
- Dette skaper en dobbeltstandard der samisk kulturarv aldri stilles spørsmål ved, mens kvensk/finsk kulturarv fremstilles som problematisk.

3. Samiske interesser heves over andre

- Argumentasjonen bygger på en idé om at samiske og kvenske/finske interesser ikke kan kolliderer.
- Komiteen forutsetter implisitt at samiske interesser alltid har rett.

4. Folkerettsstridig prioritering av samisk kulturarv

- Det hevdes at en annen vervedato ville skyve andre minoriteter til side, men dette skjer allerede i praksis.
- Samisk kulturarv får automatisk oppmerksomhet, mens finsk/kvensk og skogfinsk kulturarv blir ignorert.
- Det er brukt veldig mye ressurser på kartlegging og dokumentasjon av samiske kulturminner fra 1537/1650 til 1917 og svært lite på det finske/kvenske.
- Komiteen er skeptisk til å bruke lignende ressurser på kvensk/finsk kulturarv fordi det er «meiradministrasjon».

5. Felles finsk-ugrisk tilhørighet

- Skogfinner og kvener tilhører samme kategori som samene, ettersom alle tre er finsk-ugriske folk.
- Språklig og kulturelt står de langt nærmere hverandre enn de gjør med romer, jøder eller tatere/romanifolk.
- Komiteen er mer opptatt av den politiske inndelingen og at det skogfinske og annet finsk/kvensk er i felleskap med jøder, romer, og tatere/romanifolk.

Utelatelsen som sender utredningen i makuleringsmaskinen

For å gjøre vondt verre viser komiteen til internasjonale forpliktelser, men styrer unna elefanten artikkel 26 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter. Denne artikkelen **forbyr** all diskriminering mellom og innad etniske grupper. Den forskjellsbehandling som foregår er **urimelig** og **partisk**, og går langt utover tillatt positiv diskriminering. De legger stor vekt på artikkel 27, som støtter minoriteters rettigheter, men ikke prinsippet om lik behandling. Dette er ingen tilfeldighet. De har bevisst skyvet artikkel 26 helt under teppet. Vi, det kvenske urfolket, tok opp nettopp dette spørsmålet grundig på vårt møte med komiteen i januar 2024.

Stortinget har lenge før NOU'en ble ferdigstilt vedtatt at regjeringen skal:

utarbeide et forslag til endring i kulturminneloven som sikrer automatisk fredning av kvenske/norskfinske og skogfinske kulturminner i tråd med bestemmelsen for samiske kulturminner.

Dette har komiteen sitert i utredningen, men ignorert i lovforslaget.

Norges tyngste etniske lov, artikkel 26, er ikke sitert og ignorert i NOU 2025:3.

I arbeidet med Sannhets- og forsoningskommisjonen ble kontroll- og konstitusjonskomiteen på Stortinget informert om denne problemstillingen. Kvenske/finske og alle andre kulturminner kunne få automatisk fredning hvis de var fra 1537 eller eldre, mens det tilsvarende året var 1917 for samiske kulturminner. Spesielt stortingsrepresentanten Lan Marie Berg (MDG) reagerte, de var ikke klar over den 380 år lange diskrimineringen.

Året 1917 er etablert for samiske kulturminner fordi den har «symbolsk» verdi. Den har derfor symbolsk verdi for andre også. Det var startskuddet for den samiske bevegelsen. UIT Norges arktiske universitet jobber utfra et mandat om at alt i nord er norrønt eller samisk. For ofte har dette gått på bekostningene av det kvenske/norskfinske.

Derfor er det kvenske/finske mer eller mindre visket ut.

Proessen norske myndigheter og samene har ført mot det arktisk finske i over 100 år har nødvendigvis fått følger. Nazistene brente ned mye av restene allerede høsten 1944 både på norsk og finsk side.

Del 2. Rådgivende organ som utøvende maktorgan

Forslaget til ny kulturmiljølov gir Sametinget forsterket beslutningsmakt på linje med en statlig myndighet. Dette går utover den rådgivende rollen i Sameloven og internasjonal rett. Det er en folkerettsstridig utvidelse av makten over alle innbyggere, spesielt i nord.

Sametinget er først og fremst et rådgivende og representativt organ, ikke en lovgivende eller utøvende myndighet. Det ble opprettet gjennom Sameloven av 1987 (i kraft fra 1989). Hovedrollen er å representere samene i Norge og å bli rådført av regjeringen og Stortinget i saker som kan berøre samiske interesser.

Sametinget skal ikke vedta lover eller forskrifter, spesielt overfor andre enn samene.

Det forvalter imidlertid statlige midler til samisk kultur, språk og samfunnsutvikling, og kan fatte bindende vedtak internt (tilskudd, programmer, kulturtiltak osv.).

Sametinget skal ikke ha makt til å bøtelegge eller straffe. Det er ikke en domstol og har ingen politi- eller rettsmyndighet. Ved konflikter om kulturminner, arealbruk eller lignende kan Sametinget gi uttalelser eller kreve konsultasjon, men tvangsmidler og straff hører hjemme hos statlige myndigheter (domstoler, politi, kulturminneforvaltning, kommuner osv.).

Problemet i forslaget til kulturmiljølov (§§17–29)

Vi har sett på §§17–29 i forslaget til ny kulturmiljøloven. Her gis Sametinget roller som går langt utover det som normalt gjelder for et rådgivende organ.

§ 17

Slår fast at Sametinget har samme myndighet som Riksantikvaren når det gjelder samiske kulturminner. Dette løfter Sametinget fra å være rådgiver til å få direkte administrativ myndighet i statlig lovverk – noe Sameloven ikke forutsetter.

§ 18–19

Sametinget får vedtaksmyndighet i enkeltsaker om samiske kulturminner (f.eks. om noe er automatisk fredet eller ikke). Dette er kontroversielt fordi de går fra rådgivende til utøvende makt – normalt forbeholdt statlige organer underlagt departementalt ansvar.

§ 20–21

Gjelder utgraving, bruk og endring av kulturminner. Her har Sametinget siste ord i saker om samiske kulturminner. De kan i praksis godkjenne eller stoppe prosjekter – noe som tilsvarer suveren myndighet.

§ 28–29

Omhandler straff og sanksjoner. Selv om Sametinget ikke kan ilegge bøter, er det gjort til forvaltningsmyndighet i saker der brudd kan føre til straff. Dermed får de en rolle i prosesser som leder til straff – langt utover «råd».

Dette er uakseptabelt, spesielt når de rammer private norske og kvenske/finske eiere.

Sametinget med myndighet over de som ikke er samer

Når loven gir Sametinget myndighet til å fatte bindende vedtak om samiske kulturminner, berører dette direkte kvenske/finske, samiske, norske og andre grunneiere og eiere av objekter. Dette er problematisk av ni grunner:

1. **Definisjonsmakt.** Sametinget har makt til å definere kulturminner som samiske uten at de nødvendigvis er samisk.
2. **Verne-doping.** Det blir gunstig å kategorisere kulturminner som samiske fordi man er blitt gitt en 1917-1650=267 års fortrinn vis á vis all annen etniske kulturminner.
3. **Rettsikkerhet og nøytralitet.** Private har krav på at vedtak fattes av en nøytral statlig myndighet underlagt ministeransvar. At et representativt organ for én interessegruppe får avgjøre saker, svekker både inntrykket og realiteten av upartiskhet.
4. **Forutsigbarhet i eiendomsretten.** Når samme organ både er talerør for én gruppe og beslutningstaker i enkeltsaker, skapes usikkerhet om regler, tidsfrister og kriterier – og risiko for vilkårlige utfall.
5. **Lik behandling.** Når ett folks parlament får offentligrettslig myndighet over andres eiendom, oppstår risiko for ulik behandling. Ikke-samiske eiere kan måtte forholde seg til standarder satt av et organ som ikke representerer dem.
6. **Interessekonflikt.** Kulturminneavgjørelser handler ofte om avveining mellom vern og bruk. Når et partsorgan med et særskilt mandat får makt til å avgjøre, øker risikoen for skjevhet i vurderingene.
7. **Klage, rettsmidler og erstatning.** Private har rett til begrunnede vedtak, uavhengig klageinstans og erstatning ved tap. Hvis førsteinstans ikke er en statlig myndighet, blir klageveier uklare og ansvaret svekket.
8. **Skjev maktbalanse.** De aller fleste private eiere risikerer å stå overfor en motpart med betydelige økonomiske midler i tillegg til prosessuell makt.

9. **Gapestokk.** Private eiere som havner i uenighet med samiske interesser vil oppleve utilbørlig press fra media som NRK Sápmi og narsissistiske aktivister på nett.

Hva må endres

- Førsteinstans-vedtak må tilbakeføres til en nøytral statlig myndighet
- Bygg inn:
 - (a) faste saksfrister
 - (b) klare kriterier for «automatisk fredning» og tillatelser
 - (c) fulle partsrettigheter
 - (d) uavhengig klageorgan
 - (e) rett til kompensasjon der byrden blir urimelig

Dette vil styrke legitimiteten, som er avgjørende for langsiktig forvaltning.

Når vedtak også binder norske og kvenske/finske eiere, må Sametingets rolle være rådgivende og faglig – ikke utøvende. Alt annet svekker upartiskhet, likebehandling og eiendomsrett, og vil skape konflikter og rettssaker loven burde forhindre.